

Utinam sicut chartam nunc præsentem, ita et meam tibi mentem expandere possem! O si legere posses in corde meo, quod ibi de amore tuo, suo digito Deus scribere dignatus est! certe agnosceres quam nulla lingua vel penna sufficiat exprimere quod in intimis mihi medullis Dei spiritus imprimere potuit. Et nunc quidem præsens sum spiritu, licet corpore absens; sed nec mihi, nec tibi, est unde appaream. Est tamen penes te unde possis de me utcumque conicere, etsi nondum cognoscere, quod dico. Intra ergo cor tuum, et inspice meum; et vel tantum mihi tribue amoris erga te, quantum tibi erga me inesse sentis: ne, si nos quidem minus, te vero amplius amare præsumperis, eo te nobis præferre puteris, quo et vincere nos charitate putaveris. Cæterum tuæ modestiæ est id potius sentire de nobis, ut qui te affecit ita me diligere et eligere ad consilium tuæ salutis, æque affecerit et me in obsequium tuæ dilectionis: Tu ergo videris quomodo me tecum retinueris: ego ut verum fatear, nusquam abs te absque te recedo. Hæc tibi interim de via breviter in transitu scribere volui; sperans me majori otio majora missurum, si Deus annuerit.

EPISTOLA CXVII.

AD EAMDEN.

Laudat ejus in divino servitio alacritatem, suumque illius videndæ desiderium indicat.

Recepi [al. accepi] delicias cordis mei, pacem tui. Lætas sum, quia tu læta nuntiaris; meque admodum animo reddid incolmum tua innotescens alacritas. Hæc nimirum lætitia nil habet de carne et sanguine, cum humilis ex sublimi, ex ingenua ignobilis, pauper ex divite vivas: fratris, filii, patriæque destituta solatio. Sine dubio ergo quod in te alacritatis natum est, de Spiritu sancto est. Quippe jamdudum a timore Dei concipiens, parturisti tandem spiritum salutis, foras utique mittente charitate timorem. O quam libentius ista præsens colloquerer, quam scribo absens! Crede mihi, irascor occupationibus, quibus frequenter impederer videor ne te videam: et delector occasionibus, quibus vel interdum expediri videor, ut te videam. Rara quidem datur hujusmodi opportunitas: sed chara, fateor, est mihi vel ipsa raritas. Est enim sane melius videre te vel nonnuncquam, quam nunquam omnino. **126** Spero me in proximo venturum ad te, jam nunc prælibans gaudium proxime pleneque futurum.

EPISTOLA CXVIII.

AD BEATRICEM NOBILEM ET RELIGIOSAM MATRONAM. *Officiosam ejus charitatem et sollicitudinem commendat.*

Miror tuæ devotionis studium, tuæ erga nos dilectionis affectum. O bona domina, quid tibi et

(320) Simoni videlicet et Adelaidi, non Gertrudi, ut plerique scribunt. De hujus ducissæ conversione per Bernardum facta, lege librum primum Vitæ, cap. 14. Quippe sanctimonialis velum in parthenone Tartensi, qui Divioni olim proximus erat, suscepit, ut patet ex autographis litteris Matthæi ducis ejus filii, qui matrem suam Atheleidem vocat. Has litte-

nobis? unde tanta tibi sollicitudo de nobis? Si filii, si nepotes, si vel aliqua extrema propinquitatis linea tibi juncti essemus, tua crebra beneficia, frequentes salutationes, innumera denique tui amoris insignia, quæ quotidie experimur, non tam nobis miranda viderentur, quam ex debito suscipienda. Nunc autem cum genere tantum dominam, non matrem te cognoscamus, non mirum si miramur, sed mirum si satis mirari possumus. Quis enim notorum vel cognatorum nostrorum curam habet de nobis? quis unquam de nostra salute interrogat? quis, inquam, non dico sollicitus, sed vel memor nostri est in sæculo? Amicis, propinquis, vicinis nostris facti sumus tanquam vas perditum: sola nos oblivisci non potes. Inquiris de esse et statu sanitatis nostræ, de via quam nuper egimus, de monachis, quos ad alium locum transtulimus. De quibus breviter respondeo quod de terra deserta et de loco horrois et vastæ solitudinis introducti sunt in abundantiam rerum, fidium et amicorum; in terram denique fertilem, et locum amœnæ habitationis. Lætos itaque et in pace reliquimus, læti nos et in pace reversi sumus: præter quod ego paucis diebus, sed non parum, febre redeunte, ita ut mori timerem, aggravatus fui. Sed rursus, Deo miserante, cito convalui, ita ut nunc fortiorem sanioeremque me sentiam post viam peractam, quam ante inchoatam.

EPISTOLA CXIX.

AD DUCEM ET DUCISSAM LOTHARINGIÆ (320).

Gratias agit pro condonatis hactenus vectigalibus, sed caveri cupit, ne gratia principum opera ministrorum intervertatur.

DUCI ET DUCISSÆ Lotharingiæ, BERNARDUS abbas de Clara-Valle, sic suis ad invicem charis et castis delectari amplexibus, ut solus amor Christi superet in ambobus.

Ex quo cœpimus mittere pro nostra necessitate in terram vestram, multam semper invenimus in oculis vestræ dignitatis familiaritatem et gratiam. Benedictionem largitatis vestræ nostris hominibus, cum necesse fuit, liberaliter exhibuistis. Passagium (321) transeuntibus, et si quod est aliud juris vestri debitum, mercantibus libenter dimisistis. De quibus omnibus sine dubio merces vestra multa est in cœlis, si tamen verum esse credimus quod Dominus in

Evangelio promittit: *Quandiu fecistis uni ex minimis meis, hoc mihi fecistis* (Matth. xxv, 40). Sed quid est quod ministros vestros, quæ vos donastis, exigere rursus permittitis? dignum est vobis et honorificum, ut quod vobis pro salute animarum vestrarum placuit donare, nemo vestrorum repetere audeat. Si ergo vos (quod absit!) beneficiorum vestrorum non pœnitet, donumque quod in beneplacito vestro a

ras refert Petrus Franciscus Chiffletius post Opuscula quatuor Parisiis edita anno 1679. Facessant igitur Gertrudis ad Bernardum, et Bernardi ad Gertrudem epistolæ, a Bernardo Britone ex gallico idiomate in lusitanum, ac deinde in latinum versæ.

(321) Census a transeuntibus persolvi solitus; vulgo, *droi t de passage*.

vobis sæpe recepimus, æque adhuc ut habeamus, utriusque vestrum complacet; jubete ita firmiter et inconcusse teneri, quatenus ultra fratres nostri a nullo **127** ministrorum vestrorum timeant propter hoc disturbari. Alioquin non renuimus Domini nostri sequi exemplum, qui pro se non dedignatus est solvere censum (Matth., xvii, 26), parati et nos libenter quæ sunt Cæsaris Cæsari reddere, et vectigal cui vectigal, et tributum cui tributum (Rom. xiii, 7): præsertim quia juxta Apostolum non tam debemus requirere data nostra, quam vestrum lucrum (Philipp. iv, 17).

EPISTOLA CXX.

AD DUCISSAM LOTHARINGIÆ.

Pro beneficiis oblati gratias agit, et ab iniquo bello eam deterret.

Gratias agimus Deo pro tam devota voluntate, quam erga ipsum et servos ejus vos habere cognovimus. Quoties enim in corde carnali, terrenis dignitatibus alto, ulla vel minima scintillula celestis amoris accensa videtur, divinum sine dubio est munus, non hominis virtus. Et nos quidem largitatis vestræ vestris in litteris nobis oblata beneficia gratanter amplectimur; sed cognita illa subita et grandi satis occupatione, qua vos nunc detineri necesse est, conveniens ducimus vestram, quantum vobis placuerit, expectare opportunitatem. Nemini etenim, quantum in nobis est, vellemus esse oneri, præsertim in iis quæ ad Deum pertinent, ubi non dati lucrum, sed dantis fructum magis requirere debemus. Diem itaque nobis, si placet, atque locum rescribendo per hunc nuntium nominate: quo, juvante Deo, præsentem expedita instantia, nostris partibus appropinquare debeatis, et, fratre Widone (322) vobis obviam facto, si quid in terra vestra inveniret quod aptum sit Ordini nostro, promissa vestra expeditus atque alacrius compleatis. Hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7). Aut si forte non placet vobis dilatio, et hoc notificare; quia parati sumus in hac re, quantum ratio patitur, vestræ obtemperare voluntati. Ore vestro Ducem salutamus: et tam ipsum quam vos admonemus ut, si castrum, pro quo guerram facturi estis, vestri juris non esse noveritis, pro Dei amore relinquatis. Scriptum

(322) Existimamus hunc esse Widonem Triumfontium abbatem, qui in Lotharingiam profectus non semel, de quo ad epistolam 63, 69.

(323) Mathildem, Hugonis I Burgundiæ ducis uxorem, iras coquentem in Hugonem de Besua, qui locus situs est quatuor leucis a Divione, monasterio Besuensi Ordinis S. Benedicti insignis. De Hugone isto vide Perardum, pagg. 221, 222.

(324) Legalitati, id est bonæ fidei, quæ consistit in exsequendis promissis.

(325) Scripta circa annum 1130. In scriptis non paucis hæc epistola cum sequenti rescripto refertur post epistolam 127, in quibusdam vero post epistolam 252. Hildebertus, hujus epistolæ auctor, Cenomannensem Ecclesiam rexit ab anno 1098 ad annum 1125, quo in metropolim Turonensem mortuo Gisleberto successit. Id constat tum ex Orderico Vitali in libro x, ad annum 1098; tum ex Actis episcoporum Cenomannensium, in tomo III Analectorum editis, ubi Guido, ejus in sede Cenomannica succes-

PATROL. CLXXXII.

quippe est: *Quid prodest homini si mundum universum lucretur, se autem perdat, et detrimentum sui faciat?* (Matth. xvi, 26.)

EPISTOLA CXX.

AD DUCISSAM BURGUNDIÆ (323).

Offensum Hugoni placare nititur, et assensum in conjugium quoddam ab ea exposcit.

Vestræ dignationis specialis familiaritas, quam erga nos pauperes homines habere videmini [al. dignamini] eo usque progressa est, ut quisquis Dignitatem vestram se habere sentit infensam, per nullum facilius quam per nos confidat redire in gratiam. Hinc est quod dudum, Divione cum essem, Hugo de Besua multis me precibus ad placandam sibi vestram, quam meruerat, indignationem applicavit; et ut conjugio de filio suo, quod, vobis quidem non placitum, sed sibi, ut putat, commodum irtractabiliter facere statuerat, amore Dei et nostro assensum præberetis: cujus rei causa ecce **128** nunc rursus tam suis quam suorum precibus aures nostras pulsare curavit. Et nos quidem utilitate illius terrenas non valde curamus; verumtamen quia res, ut ipse dicit, ita in arcto posita esse videtur, quatenus nisi cum ipsius perjurio nequaquam possit obviari conjugio, hoc vobis intimare conveniens duximus, quia grandis debet esse utilitas, quam Christiani et vestri hominis legalitati (324) præponere debeat. Neque enim et perjurus esse et legalis simul manere poterit. Quanquam etiam vobis non solum nullum lucrum, sed et multum videamus ingruere periculum, si quos fortassis Deus conjungere disposuit, per vos disturbari contigerit. Suam gratiam adjiciat Dominus super vos et super filios vestros, nobilissima, mihi que in Christo dilectissima domina. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: erogate vestrum frumentum pauperibus Christi, ut in æternum cum usura recipiatis.

EPISTOLA CXXII.

HILDEBERTI TURONENSIS ARCHIEPISCOPI AD BERNARDUM ABBATEM (325).

Bernardi fama nominis et sanctitatis pernotus, familiaritatem ejus expetit.

1. Balsamum ex odore suo, et arborem ex fructu sor, post longas altercationes, anno 1126 consecratus memoratur. Turones rexit annos tantum sex cum totidem mensibus. Sic enim habent Acta prædicta, quibus apographum Chesnianum consentit, atque Joannes Maanus in Metropoli Turonensi, imo etiam Ordericus ad annum 1125, pag. 882, ubi Hildeberto fere septem annos archiepiscopatus tribuit. Non ergo pervenit Hildebertus ad annum 1136, ut in Gallia Christiana legitur; sed mortuus est anno 1132, quo anno utique Joannes Maanus ejus obitum reperit. Horstius in notis ad hanc epistolam retulit aliam Hildeberti, ordine vigesimam quartam, quam Bernardo itidem scriptam existimavit. At epistola hæc, quæ in editis sine nomine ejus ad quem directa est, reperitur, in duobus manuscriptis inscripta est *H. abbati Cluniacensi*, cui eam restitimus; qua ex epistola intelligimus, Hildeberto consilium fuisse secedendi Cluniacum, si per summum pontificem ei licuisset. Petrus Blesensis ejus epistolam laudat in epistola 101.

cognosci, paucos credimus ignorare. Sic et nobis ex opinione tua, charissime frater, innotuit quam sis et ad sanctimoniam compositus, et integer ad doctrinam. Cum enim locorum interstitio longius a te separemur, ad nos tamen usque pervenit quam jucundas noctes cum tua Rachele ducas, quæ progenies ex Lia tibi exuberet, quam totum te exhibeas et cultorem virtutis, et hostem carnis. Non alium loquuntur te, quicumque loquuntur nobis de te. Talis est odor olei effusi nominis tui, talia jam tuorum præmia meritorum. Has ex agro tuo spicas ante supremam colligis messionem. In hac enim vita quædam merces virtutis est conspicuum et immortale testimonium. Hoc ipsa sibi comparat, hoc sibi ipsa custodit. Hujus splendor non minuitur invidia, non exterioribus studiis adjuvatur. Quippe honorum existimatio, sicut falsis delationibus auferri non potest, ita nec adulatoriis favoribus acquiri. Penes ipsos est, eam vel ubertate virtutum proficere, vel defectu minorari. Sane de celeberrima opinione tua spes in sinu Ecclesiæ reposita est, eam minime casuram, quoniam fundata creditur supra firmam petram.

2. Ex ea nos, tuam edocti devotionem, desiderio desideravimus in sacrarium familiaritatis tuæ recipi; ibique recordatione tecum esse, ubi te ipsum furatus colloquii mortalium, pro mortalibus loqueris cum Rege Angelorum. Porro huic desiderio nostro N. (326) Trecensis archidiaconus plurimum adjecit, vir moribus et literatura conspicuus. Eum tibi censeremus commendandum, nisi constaret illos, quos tua dignaris gratia, commendatione alia non egere. Si nescis, illius etiam attestazione didicimus te in Ecclesia esse, qui ad eruditionem virtutis et exemplo sufficias, et verbo. Cæterum ne litteris prolixioribus oneraris, scripto ponimus finem, supradictæ petitioni, donec **129** exaudiri mereamur, finem minime posituri. Quid autem e hoc animi geras, doceri deprecamur tuarum recursu literarum.

EPISTOLA CXXIII (327).

RESCRIPTUM ABBATIS BERNARDI AD HILDEBERTUM TURONENSEM ARCHIEPISCOPUM.
Laudes laudibus rependit.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. Scripta gloriæ tuæ, imo et meæ, satis libenter accepi, vir totius reverentiæ, tenens in illis unde te non immerito glorificem, et ipse non immerito glorier. Siquidem gloria nostra hæc est, tuæ Sublimitatis dignatio, tua nostræ reputatio parvitalis. Nempè in alio non altum sapere, sed humilibus consentire, nil Deo charius, nil rar. s apud homines. Quis sapiens, nisi qui Sapientiæ consiliis acquiescit? ait autem: *Quanto major es, tanto humilia te in omnibus* (Eccli. III, 20). c tu mihi exhibuisti, minori major, senior juniori. Possem proinde et ago tuam probatam sapientiam non in-

(326) Gebuinus. Vide notas ad epistolam 17.
(327) Scripta circa annum 1130.

debitis efferre laudibus, et forte justioribus his quibus me dignata est ipsa. Quippe interest ad dandam rerum certitudinem, quid incerta jactet opinio, quidque opus evidens reddat indubitatum. Quod autem certius probamus, hoc et prædicamus securius. Quæ ergo ad me de me tibi scribere placuit, videris tu unde probaveris: ego laudum tuarum argumentum teneo minime dubium ipsas mei laudatrices litteras tuas; in quibus alium fortasse delectet eruditionis insigne, sermo suavis et purus, oratio luculenta, gratum laudabileque compendium: mihi vero præ his illa ducitur miranda humilitas, qua tantillum tantus prævenire curasti, et obsequio salutandi, et præconio prædicandi, et precandi reverentia. Sane, quod ad me attinet, lego de me in litteris tuis, non quod sum, sed quod esse vellem, et quod non esse pudet. Verumtamen quod sum, tuum est: et si quid melius Dei unquam munere fuero, tuum fore confidito, reverendissime atque amantissime Pater.

EPISTOLA CXXIV (328).

AD EUMDEM HILDEBERTUM, QUI NONDUM RECEPERAT DOMINUM INNOCENTIUM PAPAM.

Hortatur ut Innocentium, in Gallia ob schisma Petri Leonis exsulem, uti legitimum pontificem agnoscat.

Magno sacerdoti, et excelso in verbo gloriæ HILDEBERTO, Dei gratia Turonensium archiepiscopo, BERNARDUS Claræ-Vallis abbas dictus, in spiritu ambulare, et spiritualiter omnia examinare.

1. Ut verbis vos prophetis alloquar: *Consolatio abscondita est in oculis, quia mors dividit inter fratres* (Osee XIII, 14). Quidam enim juxta Isaiam videntur fœdus percussisse cum morte, et cum inferno fecisse pactum (Isai. XXVIII, 15). Ecce namque christus Domini iste Innocentius positus est in ruinam et in resurrectionem multorum. Nam qui dei sunt, libenter junguntur ei: qui autem ex adverso stat, aut Antichristi est, aut Antichristus. Cernitur abominatio stare in loco sancto, quem ut obtineret, incendit ignis sanctuarium Dei. Persequitur Innocentium, et cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum a facie Leonis, sicut dicit propheta: *Leo rugiet, quis non timebit?* (Amos III, 8.) Fugit secundum præceptum Domini dicentis: *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam* (Matth. X, 23). Fugit, et in hoc vere virum se apostolicum probans, quod apostolica sese forma insinuerit. Nec enim Paulus erubuit in sporta demitti per murum, et sic effugere manus quærentium animam suam (Act. IX, 25). Suffugit autem non parens vitæ suæ, sed dans locum iræ: non **130** ut mortem evaderet, sed ut vitam acquireret. Merito Ecclesia Innocentio concedit ipsius vicem, quem per eadem vestigia gradientem cernit.

2. Nec sane otiosa fuga Innocentii. Laborat quidem, sed honestatur in laboribus suis. Pulsus Urbe,

(328) Scripta circa annum 1131.

ab orbe suscipitur. A finibus terræ occurritur cum panibus fugienti, etsi furor Semei, Gerardi Engolismensis, nondum ex toto quiescat maledicere David. Velit, nolit peccator qui videt et irascitur, magnificatur in conspectu regum, portans coronam gloriæ. Nunquid non omnes principes cognoverunt quia ipse est vere Dei electus? Francorum, Anglorum, Hispanorum, et postremo Romanorum rex, Innocentium in papam suscipiunt, et recognoscunt singularem episcopum animarum suarum. Solus adhuc ignorat Achitopel suum jam patefactum ac dissipatum consilium (II Reg. XVII). Frustra molitur miser super populum Dei malignare consilium et cogitare adversus sanctos sancto firmissime adherentes, et contemnentibus curvare genua ante Baal. Nulla fraude prævalebit parricidæ suo obtinere regnum super Israel et super civitatem sanctam, quæ est Ecclesia Dei viventis, columna fidei, et firmamentum veritatis. Funiculus triplex difficile rumpitur (Eccl. IV, 12). Electio meliorum, approbatio plurium, et, quod his efficacius est, morum attestatio, Innocentium apud omnes commendant, summum confirmant pontificem.

3. Ad quod sane et vestra, Pater, exspectatur, sicut pluvia in vellus, vel sera sententia. Non improbamus tarditatem, quæ gravitatem redolet, levitatis abolet notam. Nam et Maria non statim respondit angelo salutanti, prius cogitans qualis esset illa salutatio Luc. I, 29): et Timotheo præcipitur nemini cito manum imponere (I Tim. V, 22). Dico tamen ego notus pontifici: Ne quid nimis; dico ut familiaris et notus: *Non plus sapere quam oportet sapere* (Rom. XII, 3). Pudet, fateor, quod serpens vetustissimus nova audacia, relictis insipientibus mulieribus, etiam robur pectoris vestri visus est attentare, et tantam Ecclesiæ columnam ausus concutere. Confidimus autem quia, etsi concutit, non dejicit: quoniam amicus sponsi stat, et gaudet ad vocem sponsi (Joan. III, 29), vocem exultationis et salutis, vocem unitatis et pacis.

EPISTOLA CXXV.

AD MAGISTRUM GAUFRIDUM DE LORATORIO (329).

Operam ejus requirit in asserendo pontificatu Innocentii adversus schisma Petri Leonis.

1. Odor in flore, in fructu sapor requiritur. Odore provocati, charissime frater, olei effusi nominis tui, cupimus et ex fructu operis cognoscere te. Non enim nos tantum, sed ipse quoque qui nullius eget Deus, opus tamen habet hoc in tempore opere tuo, si non dissimulas. Gloriosum tibi est Dei esse posse coadjutorem: posse et non esse, damnosum. Porro

(329) Scripta anno Christi 1131. Gaufridus de Loratorio, doctor nominatissimus, postea archiepiscopus Burdigalensis sic dictus a Loratorio, qui locus est in diocesi Turonensi, Pictonibus adjacens, Prioratu quondam insignis, Majori monasterio subiectus. Hinc Gerardus Engolismensis « fera vicina » Gaufrido dicitur hac in epistola. Aliud est Oratorium cœnobium Cisterciensium in diocesi Andegavensi. (330) Guillelmum.

autem gratias habes apud Deum et homines, habes scientiam, habes spiritum libertatis, habes verbum vivum et efficax et sale conditum: nec oportet et pro tantis viribus sponsæ Christi deesse in tanto discrimine, cum sis amicus sponsi. Amicus siquidem in necessitate probatur. Quid enim? tu tibi quiescis, et mater tua Ecclesia graviter conturbatur? Habuit sua tempora quies, et sanctum otium hæcenus sua negotia licenter libenterque exercuit. Tempus faciendi nunc, quia dissipaverunt legem. Bestia illa de Apocalypsi, cui datum est os loquens blasphemias et bellum gerere cum sanctis (Apoc. XIII, 5-7), Petri cathedram occupat, tanquam leo paratus ad prædam. Altera quoque bestia juxta vos subsibilat, sicut catulus habitans in abditis. Illa ferocior, ista callidior, pariter convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus christum ejus. Demus operam cito dirumpere vincula eorum, et projicere a nobis jugum ipsorum.

131 2. Nos in nostris partibus, una cum aliis Dei servis divino igne accensis, Deo cooperante laboravimus in conveniendo populos in unum, et reges ad dirumpendum [al. diripiendum] pravorum consensum, ad destruendam omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei. Nec infructuose. Alemanniæ, Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Hispaniarum et Jerosolymorum reges, cum universo clero et populis favent et adhærent domino Innocentio, tanquam filii patri, tanquam capiti membra, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Merito autem illum recipit Ecclesia, cujus et opinio clarior, et electio sanior inventa est, nimirum eligentium et numero vincens, et merito. At tu, frater, quid adhuc negligis? quousque vicino serpente tua male secunda dormitat industria? Scimus quidem te filium pacis nulla posse ratione induci, deserere unitatem: sed profecto non sufficit, nisi et defensare, atque ipsius quoque turbatores totis viribus debellare studueris. Nec quietis timeas detrimentum quod non parvo tuæ gloriæ incremento recompensabitur, si fera illa vicina vobis tuo studio mansuescat, vel obmutescat, et tantam Ecclesiæ prædam, comitem dico Pictavensem (330), in manu tua Dei pietas de ore Leonis eripiat.

EPISTOLA CXXVI.

AD EPISCOPOS AQUITANIÆ CONTRA GERARDUM ENGO-
LISMENSEM [al. EGOLISMENSEM] (331).

Causam Innocentii; ut legitimi pontificis egregie tuetur adversus Gerardum Engolismensem. schismatici partes agentem cujus mores depingit, et subterfugia eludit.

Dominis et Patribus honorandis, Lemovicensi,

(331) Scripta circa annum 1132. Gerardus hujus nominis secundus, genere Northmanus, diocesis Bajocensis, quem « virum eruditissimum, et magni nominis et potestatis in Romano senatu » Ordericus vocat, lib. XIII, anno 1136. Cujus rei argumentum est quod pene continuas in Aquitania sedis apostolicæ vices egit sub Paschali II et aliis ad Innocentium usque legitimis pontificibus. Nec deficit in eo zelus, cum alias fortiter et genere Guillelmum Aquitaniæ